

Występowanie i ochrona wilków na Warmii i Mazurach

2015-09-18

Wilki występują na Warmii i Mazurach od zawsze. Sprzyja temu duża lesistość regionu oraz niski stopień urbanizacji i mała gęstość zaludnienia. Według danych Ministerstwa Środowiska w 2013 r. obszar Polski zasiedlały 1122 wilki. Na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego żyje około 150 osobników tego gatunku. Większość polskiej populacji wilka występuje w lasach gospodarczych, tylko niewielki procent zamieszkuje na terenach chronionych, takich jak parki narodowe czy rezerваты przyrody. Na Warmii i Mazurach drapieżniki te zasiedlają rozległe kompleksy leśne, przede wszystkim Lasy Napiwodzko-Ramuckie, Puszcze Piską oraz Puszcze Borecką i Puszcze Romincką.

Wilki to zwierzęta terytorialne. Terytorium bronione przed innymi wilkami wynosi w Polsce 200-300 km², średnio jest to 250 km². Jest ono jednak nierównomiernie wykorzystywane przez watahę, czyli rodzinę wilków. Na terenie Europy i Polski na przestrzeni wieków wilki były prześladowane przez człowieka. Drapieżnika tego tępieno wszelkimi możliwymi metodami, np. poprzez polowania, wykładanie trucizn czy wybieranie szczeniąt z nor. Często płacono nagrody za zabijanie wilków, a ich tępienie było wręcz nakazywane. Działania te doprowadziły do znacznego zmniejszenia arealu występowania wilków. W czasie I wojny światowej i po II wojnie światowej wilki ponownie rozprzestrzeniły się na terenie Polsce. Gatunek ten posiadał status gatunku łownego, uznawanego za szkodnika. Na wilki można było polować przez cały rok. Do drastycznego zmniejszenia populacji tego gatunku na terenie kraju doszło w latach 50. XX w. W tym czasie w wyniku zmiany przepisów prawnych rozpoczęto akcję tępienia wilków na terenie Polski. Dopiero w latach 70. XX w. wilki odzyskały status gatunku łownego. Wprowadzono okresy ochronne, sezon polowań na wilki rozpoczął się od 1 sierpnia i trwał do 31 marca. Tylko na terenie województwa krośnieńskiego, nowosądeckiego i przemyskiego trwał przez cały rok.

Po wieloletniej walce z wilkami według danych Ministerstwa Środowiska w 1973 r. na terenie Polski występowało jedynie 100 osobników tego drapieżnika. Dlatego na początku lat 90. XX w. rozpoczęto ochronę wilków w Polsce. Zanim ukształtowała się jednolita forma przepisów prawnych w zakresie ochrony tego gatunku, musiały minąć lata. Na początku tworzone były akty prawne obowiązujące tylko w obrębie poszczególnych województw. Pierwszym aktem prawnym obejmującym wilka pełną ochroną gatunkową było rozporządzenie Nr 2/92 Wojewody Poznańskiego z dnia 13 kwietnia 1992 r. w sprawie gatunkowej ochrony zwierząt, uznające wilka za gatunek podlegający całkowitej ochronie na obszarze całego ówczesnego województwa poznańskiego. W roku 1993 r. wprowadzono na obszarze województwa olsztyńskiego ochronę gatunkową wilka na czas określony do 31 grudnia 1996 r. i zakazano m.in. jego zabijania, chwytania i zakładania urządzeń przeznaczonych do tych celów. Dopiero w 1998 r. wilk został wykreślony z listy zwierząt łownych i jednocześnie objęty ochroną gatunkową w całej Polsce. Uzasadnieniem tej ochrony był przede wszystkim fakt, że wilk spełnia „ważną rolę w utrzymaniu równowagi ekologicznej w środowisku przyrodniczym” i jest naturalnym regulatorem liczebności i stanu zdrowotnego zwierzyny łownej oraz „ujednolicony status ochronny wilka na terenie całej Polski będzie argumentem w ochronie tego drapieżnika w całej populacji europejskiej tego gatunku”. Status ochrony kontynuowany był na mocy kolejnych aktów prawnych.

XXI w. okazał się szczególnie trudnym okresem, zaczęto postrzegać wilka jako gatunek cenny przyrodniczo i podjęto radykalne działania w celu zachowania tego gatunku. Wilk został wpisany na listę gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i od tego czasu wymaga ochrony czynnej. W stosunku do tego gatunku zastosowanie mają zakazy m.in. umyślnego zabijania, umyślnego płożenia, niszczenia nor oraz siedlisk. Obecnie zarówno wilk jak i jego siedliska podlegają ochronie na mocy porozumień i aktów prawa międzynarodowego, prawa wspólnotowego oraz krajowego. Stał się gatunkiem o znaczeniu priorytetowym, co oznacza, że jest gatunkiem zagrożonym.

Pomimo rangi jaką wilk uzyskał w dzisiejszych czasach, w dużej mierze pozostał również szkodnikiem. Skala tych zniszczeń nie jest już tak ogromna jak w latach 50. ubiegłego wieku. Mając na uwadze zarówno ochronę gatunkową wilka jak również nadzór nad tymi zwierzętami, ustalono odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez wilka na obszarach, na których gatunek ten jest objęty ochroną gatunkową. W myśl obecnie obowiązującej od 2004 r. ustawy o ochronie przyrody Skarb Państwa odpowiada za szkody wyrządzone przez wilki w pogłowie zwierząt gospodarskich, jednakże odpowiedzialność ta nie obejmuje utraconych korzyści. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 lipca 2014 r. sygn. akt K 36/13, rozszerzył odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez wilki i obecnie odszkodowanie przysługuje za wszystkie szkody wyrządzone przez ten gatunek. Należy dodać jednak, że na mocy ustawy odszkodowanie nie przysługuje za szkody wyrządzone przez wilki w pogłowie zwierząt gospodarskich, pozostawionych w okresie od zachodu do wschodu słońca, bez bezpośredniej opieki.